

Ob Slomšekovi slavnosti.

Mi Slovenci nimamo kakor drugi narodi svojih kraljev in cesarjev, nimamo visokih plemenitašev in bogatih uplivnih grajščakov, zgodovina nam ni naklonila ne posvetne moči, ne posvetnega bogastva; pač pa imamo može, ki so se s svojimi duševnimi zmognostmi visoko dvignili nad druge sozemljane in jih osrečevali s plemenitostjo svojega srca; mi imamo svoje duševne velikane, s kojimi lahko ponosno stopimo ob stran drugih, tudi večjih narodov. Anton Martin Slomšek je eden izmed njih.

Slovenski narod se s hvaležnostjo ozira na svojega Slomška. Pred širnim svetom je visoko proslavil slovensko ime, med narodom samim pa je bil voditelj k pravemu napredku in pravi slobodi, k sreči in blagostanju.

Število onih slovenskih mož, ki so delovali med našim ljudstvom in za naše ljudstvo, ni majhno; a nobenega ime se ne izgovarja med Slovenci s tako spoštljivostjo in s tako udano srčno ljubeznijo, kakor ime Slomškovo. Ni nobeno čudo! Nihče ni poznal duše Slovenca boljše, nego Anton Martin Slomšek; nihče ni poznal tako dobro srca slovenskega ljudstva, nego on; zato tudi Slovincem nihče ni tako znal govoriti in pisati nego naš nepozabni Slomšek; in nobenega ljudstvo ni tako rado in tako zvesto poslušalo, nego njega.

Anton Martin Slomšek ni trgal našemu ljudstvu s svojimi spisi in govori verskega čuta iz src, ampak ga utrjeval in še vsajal globlje. Ni mu vsiljeval tujih jezikov in ga navduševal za druge narodnosti, ampak gojil je slovensko besedo in mu vcepljal ponos na svojo lastno slovensko narodnost. Ni bil za duševno temo našega ljudstva, ampak preganjal jo je ter prizigal slovenskemu narodu luč pravega napredka po varni poti naše vzveličavne vere. Ni delal samo za jeden stan, ampak njegova ljubezen je obsegala vse stanove, ves slovenski narod.

Letos je sto let, odkar se je rodil Anton Martin Slomšek. Ob tej priliki se slovenski narod s hvaležnostjo, s kipečo hvaležnostjo spominja Slomškovega slavnega imena in vseobsežnega delovanja. Ze veliko slavnosti se je priredilo letos njemu v čast in proslavo, in mnogo še se jih bo. Toda najsijajnejša in največja slavnost bo brezdvomno ona v rojstnem kraju Slomškovem v Ponikvi, dne 5. avg. Na tisoče in tisoče slovenskega ljudstva, tudi veliko število zastopnikov drugih slovanskih narodov zbralo se bo takrat na prijazni Ponikvi, da proslavlja diko našo, ljubljena slovenskega naroda, Anton Martin Slomška.

Mi se s celim srcem pridružujemo tej proslavi in kličemo ob tej priliki: Slomškov duh naj ne izgine izmed nas, ampak naj se še bolj razširja in utrjuje med nami; potem naš narod, ki ga je Slomšek s toliko ljubeznijo in požrtvovalnostjo budil, ne bo nikdar zaspal, ampak bedel in korakal naprej k sreči, slobodi in slavi!

Laški kralj Humbert umorjen.

Zopet žrtev tistih zverij v človeški podobi, ki jim pravimo anarhisti, in ki svoje orožje merijo na vladajoče osebe, ker družabni red sovražijo! Že lani je Luccheni, ko mu je pod morilno roko bila izdihnila blaga cesarica Elizabeta, rekel, da pride prvi na vrsto kralj Humbert; te besede so se zdaj izpolnile.

Umor.

Kralj je bival po letu v Monzi, mestecu oddaljenem od Milana kake tri ure proti severu. V nedeljo 29. julija zvečer so priredili telovadci v Monzi svečanost, pri kateri so pred kraljem svojo spretnost pokazali. Ko je bil kralj ob polu 11 darila razdelil, se je odpeljal v svojo palačo. Na potu pa skoči črno oblečen človek v voz ter ustrelil z revolverjem na kralja trikrat. Kralj se je povspel kvišku, a zadet v srce črez nekoliko trenutkov umrl.

Morilec.

Morilca je ljudstvo takoj zgrabilo in ga hotelo pri priči razmesariti, a polotila se ga je straža, ter ga odvedla v zapor. Ime mu je Gaetano Bresci, rojen je v laškem mestu Prato, star 31 let in izučen sviločalec. Pri zaslišanju je izjavil, da je anarhist, da je 27. julija prišel iz Amerike, da ni imel pri umoru nobenega tovariša, da je storil to dejanje zgolj iz sovraštva do samovladne ustave in da je tega dejanja vesel.

Kralj.

Kralj Humbert, sin Viktorja Emanuela II., ki je bil novolaško kraljestvo ustanovil, se je rodil l. 1844. Vdeležil se je vojske leta 1859. in 1866. Ko je oče njegov si bil Rim osvojil, je bil poveljnik tamošnje divizije, čez leto pa generalni poveljnik rimskega voja. Prestol je zasedel januarja leta 1878, torej tistega meseca in leta, kakor sv. Oče. Še tistega leta v novembru je bil napaden, a brez nasledkov. Leta 1883. je sklenil z Avstrijo in Nemčijo znano trozvezo. Kar se tiče njegove osebnosti, je bil zelo uljuden, varčen, ter potrošil za se in svoj dvor jako

malo. Poročen je bil s svojo sestričino Margareto, ki je svoje dni vsled lepote slula.

Prestolonaslednik.

V vladi mu sledi edini sin Viktor Emanuel, ki se je rodil l. 1869. in l. 1896. poročil s črnogorsko princesinjo Jelico. Do zdaj je ta zakon brez otrok. Prestolonaslednik je dobil poročilo o očetovi smrti na Grškem v trenutku, ko je hotel s soprogo na ladjo, da se odpelje proti Črni gori. Odpeljal se je takoj v Monzo.

Pred sodnikom.

V ponedeljek je stal morilec Bresci pred preiskevalnim sodnikom. Vedel se je celo mirno, kakor bi se nič ne zgodilo. Sodnik ga je vprašal, zakaj je umoril bralja, Bresci pa je odgovoril: Ker je kralj zastopal naprave, ki se z mojimi našeli ne strinjajo. Sodnik: In kakšna so vaša načela? Bresci se je nato nasmehnil in zaničljivo zamahnil z roko. Sodnik: Ali obzalužete svoje dejanje? Bresci: Ne, nego sem vesal, da se mi je dejanje posrečilo. Ako bi kralja ne bil mogel umoriti to pot, bi čakal na primernejši čas in ga potem umoril. — Bresci se veseli svojega zločina zlasti zaradi tega, ker govori in piše o njem ves svet. Enak je torej v tem Luccheniju, morilcu naše cesarice. Bresci govori gladko in lepo italijanski, ima zanimive žive oči ter širok, gladko obrbit obraz. V ječi je ukovan v težko železje. Na revolverju, s katerim je ustrelil kralja, je vrezan dan smrti cesarice Elizabete. Na torišču, kjer se je zgodil zločin, našli so še drug revolver, na katerem je vrezan dan smrti predsednika francoske republike Carnota, ki je tudi bil umorjen. Vsled tega se sumi, da ni samo Bresci streljal na kralja. A Bresci taj, da bi imel sokrivca.

Kraljica.

Kraljica Margareta je kralja svarila še isti večer, naj ne gre k telovadski slavnosti. A ni se dal pregovoriti. Kraljica ni več videla svojega soproga živega. Ko so ga pripeljali v vilo, je zadnjikrat zdihnil. Soproga je hitro prihitela k njemu in vprašala okoli stoječe, če so zdravniki. Na odgovor, da so, je zaklicala kraljica: »Pomagajte vendar, za božjo voljo!« »Veličanstvo«, so odgovorili zdravniki, »naša umetnost ne pomaga nič več!« In vsi so poklekli. Kraljica pa je vila roke od žalosti in vskliknila: »Bil si tako srčno dober! Nikomur nisi nič žalega storil, in vendar so te umorili. Ah, kako strašen zločin!« Vsem navzočim so stopile solze v oči, tako ginljiv je bil ta prizor. Kraljica je

Listek.

Oblački.

Spisal Silvin Silvinov.

Grozna vročina. Ljudje so šli od večernic. »Stopiva k Slani! Sveže pivo ima!« rekel je kmet Zamuda k sosedu Poljancu.

»No, en vrček ne bo škodil!« In Zamuda in Poljanec sta vstopila pri Slani. Krčmar in krčmarica sta ju prijazno pozdravila, kajti Zamuda in Poljanec sta bila trdna, ugledna kmeta in takih se vsak krčmar bolj veseli, kakor navadnih pivcev, četudi mu ne naredijo mnogo škode.

»Bog vaju živi!« pozdravili so jih v krčmi že navzoči gostje ter jima ponujali piti.

»Poljanec, pij tudi tukaj!« kričal je hrupavo majhni Mozolek, ter mu ponujal frakelje žganja.

»Ne, ne, hvala, žganja pa ne bom pil, naročil sem si pivo, mešati ni dobro!« se je branil Poljanec.

»Kaj, žganje ravno tako teče po grlu, kakor pivo!« silil je Mozolek.

»Ne, ne!« In Poljanec ter Zamuda sta sedla k svoji mizi. Mozolek pa je s kletvico zvrnil frakelje po svojem grlu. To mu ni ugajalo, da Poljanec ni hotel pri njem piti.

Mozolek je bil sicer tudi kmet, a njegovo kmetstvo je bilo malodane na bobnu, ker je gospodar raje hodil po krčmah, nego pa za pljugom.

»Bom ti že posvetil!« mrmral je Mozolek ter jezno gledal proti mizi, kjer sta sedela Zamuda in Poljanec.

»Kaj že odhajata?« vprašali so ju pri sosedni mizi, ko sta poklicala krčmarja, da bi plačala.

»Morava domov, žejo sva pogasila!«

»Seveda domov, gledat kaj doma delajo! Mladih ljudi ni dobro puščati samih, kajne, Poljanec!« oglasil se je Mozolekov odurni in pijani glas.

»Kaj hočeš povedati, Mozolek?« ga resno vpraša Poljanec, ter ga ostro pogleda po strani.

»No, da če ima gospodar lepo punico in zalega hlapca pri hiši, je treba vedno paziti, hi, hi, hi!« kihal je Mozolek.

»Molči Mozolek! Ali veš kaj nepoštenega?« in Poljanec je vstal pri tem vprašanju.

»Nepoštenega pa nič, nepoštenega pa nič, hi, hi, hi!« dejal je Mozolek.

»Potem pa molči in pij svoje žganje, poštene ljudi pa pusti pri miru!« reče Poljanec ter z Zamudo odide.

Ko sta bila zunaj, obrne se Poljanec k Zamudi ter ga vpraša:

»Zamuda, ti si postenjak, povej, kaj je mislil Mozolek! Ali ti tudi kaj veš?«

»Nepoštenega nič. Toda ljudje govorijo, da se ne vidita nerada!«

»Moja Franica in hlapec Ivan?«

»Ljudje govorijo!«

»Ali že dolgo govorijo?«

»Ne, slišal sem šele pred kratkim!«

»Dobro, da vem!« In šla sta nekoliko časa tiho drug poleg drugega. Potem pa sta začela govoriti o drugih rečeh.

* * *

Ko je prišel Poljanec na dom, našel je Ivana samega doma. Počival je v senci pred hišo ter prebiral najnovejšo številko »Gospodarja«. Ivan je bil zares čeden fant. Šele letos na spomlad je vstopil pri Poljancu v službo. Pravzaprav bi mu ne trebalo služiti. Bil je sin bogatega kmeta Lisca v bližnji vasi. A ker so dobili v hišo mačeho, ki Ivana ni ravno lepo gledala, vstopil je raje v službo, da bi bil v očetovi hiši mir.

»Si sam doma?« vpraša ga s trdim naglasom gospodar ter ga ostro pogleda.

»Sam!«

»Kje pa sta mati in Franica?«

»K sosedovim sta šli v vas!«

»Pojdi z menoj v sobo!« Ivan je široko pogledal gospodarja, vstal ter šel za njim.

od globoke žalosti omedlela. Prisilili so jo komaj, da je šla v svoje sobe. Neprestano je jokala in klicala: »Moj Umberto, moj Umberto, kje si?«

Sožalovanje.

Vsa Italija je v globoki žalosti zaradi groznega dejanja. Od vseh strani prihajajo kraljici, novemu kralju in vladi sožalni brzojavi. Prvi je izrazil nesrečni kraljici svoje sožalje sv. oče. Vest o umoru je izvedel v ponedeljek ob polu 6. uri zjutraj. Sveti oče je vskliknil žalosten: »Obžalovanja vredna rod-bina!« Na to se je takoj darovala za dušni pokoj kraljev sveta maša.

Morilni naklepi.

Italijanska vlada je bila že 2. junija obveščena od avstrijske vlade, da je neka tajna družba sklenila smrt kralja Umberta. Oni dan je namreč v Pontebi avstrijsko orožništvo prijelo nekega človeka, ki je izjavil, da je določen za umor italijanskega kralja. Ob enem je izjavil tedaj, da so obsojeni na smrt štirje drugi vladarji. Končno je tudi povedal, da njegov zapor ne bo preprečil tega načrta, ker mu je že določen naslednik. Italijanska vlada je potem takoj poskrbela za večjo kraljevo stražo, toda kralj je zahteval, naj ostane pri starem. In tako se je izvršil umor.

Politični ogled.

Štajarski Slovenci imajo sedaj žalostne dni. Pred kratkim so dobili za višjega pravdnika v Gradcu moža, ki ne zna slovenski. Sedaj pa čujemo drugo žalostno vest iz Gradca. Namestništvo je tudi prepovedalo slavnost celjskega Sokola dne 15. avgusta. To se je moglo le na ta način zgoditi, da namestnik ni dobro poučen o spodnještajarskih in so-sebno še o celjskih razmerah. To je tudi celo naravno, kajti Clary ne zna slovenski in je navezan na lažnjive nemške časnike, ki govorijo o Slovencih, kakor bi bili sami tolovaji. Sicer pa bi namestništvo ne moglo prepovedati slovenske slavnosti na slovenskih tleh. Hvala Bogu, da je vse zemeljsko le začasno, torej tudi Claryjevo namestništvo.

Srbske novice. Poroka kralja Aleksandra bo v nedeljo v stolni cerkvi. Ruski car bode pri poroki zastopan po posebnem odposlaniku, baje po ruskem poslaniku grofu Kapnistu na Dunaju. Čestitke carjeve so po vsej deželi napravile mogočen vtis, ter je Draga Mašin nakrat postala priljubljena. Iz vladnih krogov se poroča, da bode kralj na dan svoje poroke, ali pa na svoj rojstni dan izdal splošno

pomiloščenje, katerega bodo deležni tudi svoječasni napadalci na Milana. Umirovljena sta poleg srbskega poslanika Mihajloviča na Dunaju tudi srbska poslanika v Berlinu in Bukareštu, ki sta oba osebnoma Milanova prijatelja. Milan je pisal nekemu svojemu prijatelju, da pride na dan poroke kralja Aleksandra v Belgrad, naj ga tudi zaprejo. Zene poslanikov so obiskale Aleksandrovo nevesto in ji čestitale. Poročna obleka je prišla z Dunaja.

Vojska na Kitajskem. Admirali tujih držav so dobili obvestilo, da so poslaniki še živi. O poslanikih je prišlo že toliko različnih poročil, da človek ne ve, kateremu bi verjel. Sovraštvo proti tujcem še med Kitajci narašča. Upravitelja Li Pin Šeng in Luku Aulis, srdita sovražnika tujcev, korakata s svojimi četami proti Pekinu. Li Pin Šeng je napadal katoliško misijonsko postajo v Ils v Kaisfu. V severnem Ning Po je bilo strašno klanje misijonarjev. Cerkev in hiše misijonarjev so razdejane.

Dopisi.

Iz Marenberga. (Slomšekova slavnost.) Lep dan je priredilo 29. t. m. marenberško delavsko podporno društvo svojim udom in vsem Slovincem marenberskega okraja; priredilo jim je Slomšekovo slavnost. Ker Marenberg leži ob slovensko-nemški meji, nihče ni šel ta dan z velikimi nadami na veselico. A kako smo se varali, varali v naše veliko veselje. Slavnost je bila obiskana kakor v kakem najbolj probujenem slovenskem kraju, in obnesla se je tako izborna, da je delavskemu podpornemu društvu le iskreno čestitati na presijajnem vspehu. Prostori narodne gostine pri »stari pošti« so bili natlačeno-polni radovednih poslušalcev. Hoteli so slišati, kako bo govornik proslavljal moža, ki je deloval tudi v njihovi sredini, v bližnjem slovenskem trgu, v Vuzenici. Slavnostni govornik je bil dr. Anton Medved iz Maribora. Govoril je, kakor zna le on govoriti. Posebno odobravanje in navdušenje so vzbujale njegove besede, v katerih je slikal Slomška kot gorečega apostola prave krščanske vere in omike. Poslušalci so se mu zahvalili za govor z burnim ploskanjem in živio-klici, a odbornik društva se mu je v toplih besedah zahvalil v imenu društva. Marenberski Slovenci imajo že tudi dobro izurjen pevski zbor, ki je pri tej veselici v splošno zadovoljnost izvrševal svojo nalogo. Odkritosrčno, marenberski Slovenci so nam nudili ta dan toliko duševnega veselja, kakor ga nismo pričakovali, ker ga niti

v drugih popolnoma slovenskih krajih nismo našli. Ako bo narodno življenje v Marenbergu tako lepo napredovalo, kakor sedaj napreduje, potem se nam ni treba bati za te kraje, ki so od neba s tako izredno naravno lepoto obdarjeni.

Velenje. Skoro vsi kraji Spod. Štajarja tekmujejo med seboj, da dostojno proslavijo svojega dušnega vodjo, velikega veleuma, učenika, prvobornika slovenskega jezika na Štajarskem, vzornega škofa Antona Slomška. Preteklo je ravno sto let, odkar se je porodil slavni mož. Ta doba je tolika, da bi človek mislil, vse je že pozabilo škofa, ki je delal tako požrtovalno med svojim narodom. A temu ni tako; vse se še živo spominja njegovega imena, ga spoštuje in čišla, kakor redko katerega drugega; temu ni čuda, zakaj izšel je iz naroda in delal z narodom tudi kot najvišji dušni pastir. S kakšnim spoštovanjem se še spominjajo svojega »očeta« starejši ljudje, ki so vživljali njegove nauke! Kateri kraj pri nas ne pozna Slomška? — Tudi Šaleščanom je še v živem spominu, večkrat je bil med njimi, radoval se med ljudstvom, in se veselil lepe doline in gorá, katere je celo opeval. Dolžnost naša, Šaleščani, je, da obudimo ta spomin na Slomška pri mlajšem zarodu o priliki stoletnice, da se ohrani, dokler še bijejo slovenska srca vrlih prebivalcev naše lepe doline.

Kmetsko bralno društvo Gornje šaleške doline je prevzelo lepo nalogo, da priredi dne 12. avgusta ob 3. uri popoldne na vrtu Kokošinekove krčme v Št. Martinu pri Velenju »Slomšekovo slavnost« z vspehom: 1.) občni zbor bralnega društva, 2.) slavnostni govor, 3.) deklamacija, 4.) govor o sadjereji. Med posameznimi točkami nastopijo šaleški pevci pod vodstvom gosp. pravdnika Meže. Če bi bilo slabo vreme, se preloži slavnost na 19. avgusta.

Sv. Barbara v Haložah. Tamburaški in pevski zbor ondotnega bralnega društva »Naprej« priredil je 15. dne julija v novi šoli velik koncert. Marsikdo bode menda zmajeval z glavo, češ, v takih zakotjih pa še se doslej niso dajali koncerti. A res je pa le in je! Povsod, koder zveni slovenska beseda, pojavljajo se znakovni naprednjaštva, zakaj bi potem tudi Haložani ne posnemali drugih društev? Naprej tedaj po geslu Vašega društva — pogumno in vztrajno naprej za izobrazbo, omiko in svobodo! Toda k stvari!

Tamburaške in pevske točke so se precej dobro izvajale, Nedostatke, ki so se tu in tam še opazili, hočemo za prvi javni nastop

»Kaj naj to pomeni?« preudarjal je sam pri sebi.

»Vsedi!« mu veli gospodar, sam pa je hodil gor in dol po sobi. Ivan ni bil vajen, da bi gospodar z njim tako neprijazno govoril.

»Kaj pa je?«

»Kaj je, vprašaj, ali ti vest nič ne očita?«

»Oče Poljanec!«

»Molči!« zakriči Poljanec ter se vstavi pred njim. Videlo se mu je, da jeza kar kuha v njem.

»Kaj pa imaš z našim dekletom za mojim hrbtom?«

Ivan osupne. To vprašanje ga je iznenadilo! Toda, toda . . . zajedno je kakor blisk v temno noč zasvetilo v njegovo srce. Njegovo razmerje do Franice je bilo dosedaj tako pošteno, kakor bi ne moglo biti bolj pošteno. Toda hipno se je vprašal: Ali nisem res vedno, odkar sem tukaj, čutil nekaj tako nežno-sladkega in mehkojnega do Franice, kakor do nobene druge deklice? In ali ni tudi Franica bila proti meni ljubeznjiva? In neka slutnja, prijetna slutnja je vstajala v njegovem srcu. Toda trebalo je odgovoriti. Istina je, da prej nikdar ni mislil kaj takega, niti si ni upal misliti. Zato odgovori srčno in odločno:

»Oče, jaz se nasproti Franici nikdar nisem pregrešil niti z najmanjšo mislijo! Vi delate meni in Franici krivico.«

Besede so se glasile tako odkritosrčno, da jim je Poljanec nehote verjel. Zopet je začel hoditi po sobi, a mirneje.

»Kako pa potem morejo ljudje kaj takega govoriti?« začne zopet Poljanec.

»Ljudje govoriti . . . kaj govorijo?«

»Kar sem rekel, da se med teboj in Franico nekaj pleče.«

»Oče Poljanec, jaz nisem dal za tako govorico nobenega povoda in prepričan sem, da tudi Franica ne.«

Oče Poljanec je molčal. Jeza mu je po-legla in začel je zopet mirno in trezno misliti, kaj bi rekel.

»Ivan!« ogovori mladeniča sedaj s celo drugim glasom. »Verjamem ti, kar govoriš. Bil sem dosedaj jako zadovoljen s teboj. A ljudje so začeli govoriti, in ako hočeš čuvati dobro ime naše hiše in naše Franice in tudi svoje dobro ime, veš, da . . . da . . . da . . .«

»Da ne morem več biti v Vaši hiši!« pomagal je Ivan smehljaše dokončati gospodarju pretrgani stavek.

»Tako je, Ivan! Toda kako se naj to zgodi?«

Oba sta zopet molčala ter premišljevala.

»Veste kaj, oče Poljanec? Šel bom k

svojemu očetu ter ostal toliko časa pri njem, da dobim zopet kje drugod službo, ako doma ne bo šlo gladko.«

»A kaj hočeš navesti kot vzrok?«

»Mislim, najboljšo bo, da povem resnico. Kajti če ljudje že govorijo, potem bi drugega vzroka tudi ne hoteli verjeti.«

»Prav je, Ivan, tako!« in zadovoljen je dal Ivanu desnico. »Toda ta teden še ostani, da domačinom prej naznaniš in se te ne bodo prestrašili. Nasproti Franici pa molčimo o vzroku, ker se menda ne bo ničesar vedela in sumila, materi pa bom povedal jaz.«

»Dobro« in Ivan je izginil iz hiše ter šel zopet v senco.

* * *

A sedaj ni mogel več čitati. Misel mu je vstajala za mislijo. Torej zavoljo Franice bo moral iti. In izpraševal je svojo vest. Zdelo se mu je, da je vendar že večkrat mislil na njo. Toda njegove misli so bile nejasne do onega trenutka, ko je stal pred njenim očetom. In sedaj, ali mu je sedaj vse jasno? Ali bo sedaj mislil pogosto na Franico? Neko prijetno čustvo mu je začelo obdajati srce. Ali je to čustvo ljubezni? Prestrašil se je te misli, ne, ne to ne more biti, tako hipno ne more priti. In vendar, ali mu ne bo težko, posloviti se od nje. Kaj bo Franica rekla?